

آموزه شماره ۱۸ و ۱۹ و ۲۰

نام درس : آبرنگ (صفحات ۹۰ تا ۱۰۷ کتاب درسی)		
کلید واژه ها : آبرنگ، قلم مو، کاغذ آبرنگ، اسفنج، پالت آبرنگ، رنگدانه ها، شیوه لایه گذاری، شیوه خیس درخیس		
اهداف رفتاری درس : - تفاوت حالت های آبرنگ و گواش را توضیح دهد. - ابزار و وسایل مورد نیاز کار با آبرنگ را بشناسد و شیوه های نگهداری آنها را بداند. - تصویرسازی با شیوه آبرنگ را انجام دهد.		
پیش دانسته های هنرجویان : نظری : مواردی در کتاب های آموزش هنر دوره ابتدایی و راهنمایی و در کتاب طراحی (۱) در سال دوم هنرستان اشاره شده است. عملی : هنرجویان ممکن است، علاوه بر کار با آبرنگ از سنین کودکی و در دوره های تحصیلی قبلی، در کتاب طراحی (۱) نیز به تجربیاتی در این زمینه دست یافته باشند.		
طرح درس : - هنرجویان را با ابزار و وسایل کار مورد نیاز آشنا سازند و از آنها بخواهیم در شناخت و انتخاب ابزار مناسب دقت کنند و در نگهداری آنها کوشا باشند. - نحوه رنگ آمیزی با آبرنگ به شیوه های لایه گذاری و شیوه خیس در خیس را تجربه کنند. - هنرجویان را هدایت کنیم تا یک اثر تصویرسازی با شیوه آبرنگ را ارائه کنند.		
جدول طرح درس هنرآموز :		
رویکرد و روش های یاددهی - یادگیری : بهره گیری از روش های مشارکتی، رویکرد فرایندی و رویکرد اکتشافی و روش آموزش با نمایش روش کار به صورت فعال		
ارزش یابی : به صورت ژورنال (داوری) کلاسی و یا کارپوشه کار هنرجو ارزش یابی شود (ارزش یابی عملی به صورت چک لیست یا ارائه شاخص ها)		
مکان های بازدید : نمایشگاه های تصویرسازی با شیوه های آبرنگ، نمایشگاه نقاشی		
منابع و مآخذ : کتاب های مصور کودکان و نوجوانان از انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، انتشارات مدرسه، کتاب های مصور درسی در دوره تحصیلی ابتدایی که به شیوه آبرنگ تصویرسازی شده اند، کتاب های انجمن فرهنگی و هنری تصویرگران کتاب کودک و سایت های هنری (مانند www.Casi.ir و ...)		

شیوهٔ آبرنگ^۱

در این بخش هنرجویان با آبرنگ (انواع آن)، ابزار و مواد و شیوه‌های رایج آن در تصویرسازی آشنا خواهند شد. همچنین تفاوت آن را با سایر ابزار فرا خواهند گرفت و آموزش خواهند دید که از این شیوه برای چه مقاصدی می‌توانند استفاده کنند. در پایان با انجام تمرین‌های مناسب تسلط و مهارت لازم را در اجرای آثار به دست خواهند آورد.

روش کار: آبرنگ از جمله ابزارهایی است که برای نقاشی و تصویرسازی کاربرد فراوان دارد. کار کردن با آبرنگ نسبت به سایر ابزار و شیوه‌هایی که تاکنون با آن آشنا شده‌اید دشوارتر است. اما پس از گذشت زمان و تمرینات پیاپی خواهید دید که نه تنها شیوه‌ای دشوار و غیرممکن نیست بلکه جذابیت آن نسبت به سایر ابزارها بیشتر است. این شیوه به طراح، این شیوه را می‌دهد که آزادانه و با حرکتی روان هیجانات خود را بر روی کاغذ به خوبی اجرا نماید.

آبرنگ برخلاف گواش که رنگی جرمی و پوششی است، جزو رنگ‌های شفاف یا روحی (ترانسپارنت)^۲ به شمار می‌آید و در اثر عبور دو رنگ از روی یکدیگر رنگ سوم به دست می‌آید. شما از این خاصیت در تصویرگری می‌توانید بسیار استفاده کنید. در بازار آبرنگ‌ها باعلائم تجاری مختلف معمولاً در بسته‌های ۱۲، ۲۴، ۳۶ رنگ ارائه می‌شوند و از لحاظ شکل ارائه به صورت قرص، لوله‌ای (تیوبی)^۳ و مایع^۴ (ظرف‌های شیشه‌ای) تولید و عرضه می‌گردند (تصاویر ۱ تا ۳).

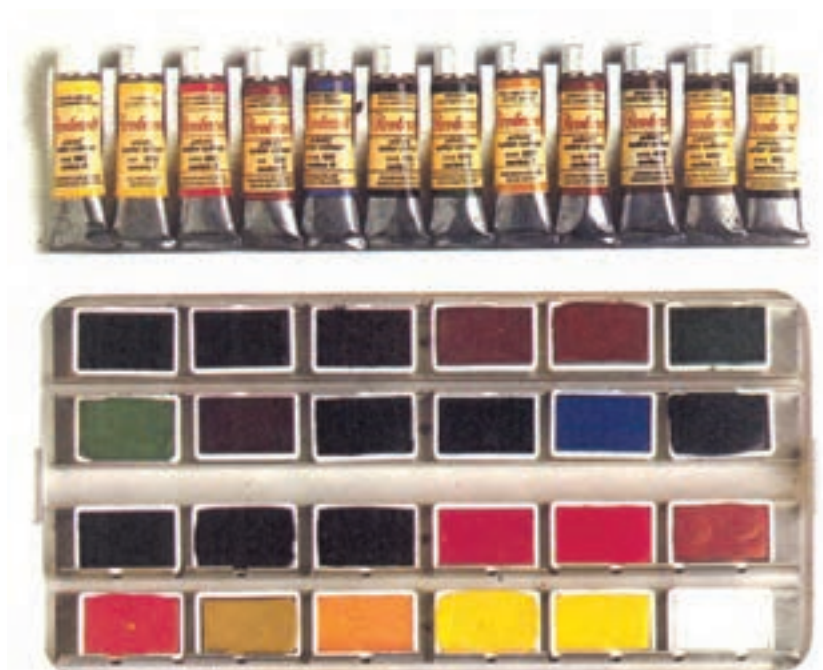
تصویر ۱- نمونه‌هایی از آبرنگ‌های رایج در بازار، لوله‌ای (تیوبی) و مایع (شیشه‌ای با قطره‌چکان و بدون قطره‌چکان) را نشان می‌دهد.

۱- Water Colour

۲- Transparent

۳- tube

۴- Liquid water colour

تصویر ۲- دو نمونه از آبرنگ‌های رایج در بازار، آبرنگ قرصی و لوله‌ای (تیوبی) را در بسته‌های ۲۴ تایی و ۱۲ تایی نشان می‌دهد.

تصویر ۳- انواع رایج آبرنگ‌های قرصی، لوله‌ای (تیوبی) و مایع را نشان می‌دهد.

کار با آبرنگ نیاز به سه ویژگی دارد که عبارت‌اند از: «شفافیت»، «سرعت» و «اطمینان خاطر و جسارت در اجرای آزاد». رنگ‌های آبرنگ چه بر سطح تخته رنگ (پالت^۱) زمانی که با آب ترکیب می‌شوند و چه بعد از خشک شدن بر سطح کاغذ از شفافیت برخوردارند و این جزو خصوصیات ذاتی آبرنگ است. زیرا همان گونه که ذکر گردید، جزو رنگ‌های شفاف به شمار می‌آید و در اثر تابش نور به سطح کاغذ، نور دوباره از آن انعکاس (بازتاب) می‌یابد و آبرنگ نور را به خود جذب نمی‌کند. همین امر موجب می‌شود که آثاری که با آبرنگ تصویرسازی و یا نقاشی شده‌اند نسبت به سایر آثار از شفافیت بیشتری برخوردارند. به همین دلیل در آبرنگ برای شروع معمولاً از رنگ‌های روشن به تیره رنگ آمیزی می‌نماییم و لایه‌های تیره‌تر بر روی لایه‌های روشن قرار می‌گیرد و از محل برخورد دو لایه رنگی رنگ سوم حاصل می‌گردد.

در کار با آبرنگ سرعت عمل نقش بسیار مهم و مؤثری دارد. در این شیوه، به محض کشیدن قلم‌موی آغشته به آب و رنگ بر سطح کاغذ، رنگ شروع به خشک شدن می‌کند و مدت زمان بسیار کوتاهی در اختیار دارید تا بتوانید رنگ را بر روی کاغذ، پخش و یا ترکیب کنید. همین امر موجب می‌گردد تا نقاشی با آبرنگ زمان زیادی را به خود اختصاص ندهد. به این دلیل در کار با آبرنگ، چه در محیط‌های باز و چه در محیط‌های بسته نیاز به سرعت عمل بیشتری دارید. برای تسلط بیشتر هنرجویان توصیه می‌شود، قبل از پرداختن به کار با آبرنگ، تمرین‌های مناسب را با آب مرکب انجام دهند. زیرا تمامی شیوه‌های کار با آب مرکب با آبرنگ یکسان است و هنرجویان می‌توانند در این گونه تمرین‌ها بدون توجه و درگیری با ترکیب رنگ، به شیوه‌ها، روش‌ها و نحوه قلم‌گذاری‌ها با آب مرکب تمرین کنند و پس از کسب مهارت در سرعت و اجرا، این گونه تمرین‌ها را با استفاده از آبرنگ انجام دهند و در مرحله نهایی شروع به تصویرسازی با آبرنگ نمایند (تصاویر ۴ تا ۹).

تصویر ۴- نقاشی با قلم‌مو و آب‌مرکب، به شیوه نقاشی چینی

تصویر ۵- اثر «مانه»: حدود ۱۸×۱۱ cm، ۱۸۶۲ میلادی.

تصویر ۶- اثر «رمبرانت»: حدود ۸×۱۴ cm، ۱۶۵۹-۶۰ میلادی.

تصویر ۷- نمونه‌های مختلف تمرین و ایجاد خط‌های متفاوت توسط قلم موی آبرنگ را نشان می‌دهد.

تصویر ۸- تصویرسازی به شیوه آبرنگ، به شیوه خیس در خیس بر روی کاغذ خیس

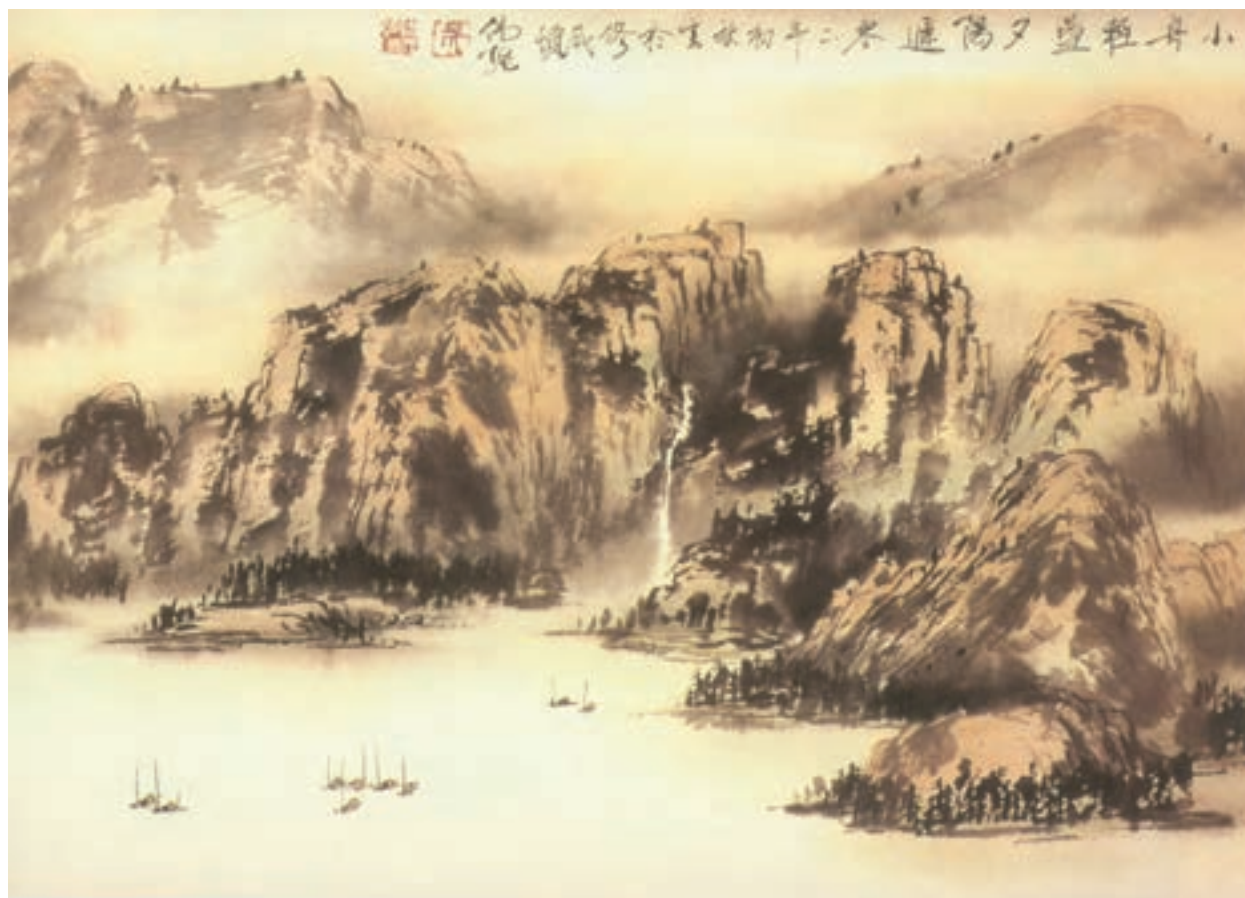

تصویر ۹- نقاشی با آبرنگ، اصفهان، اثر آلن بایاش

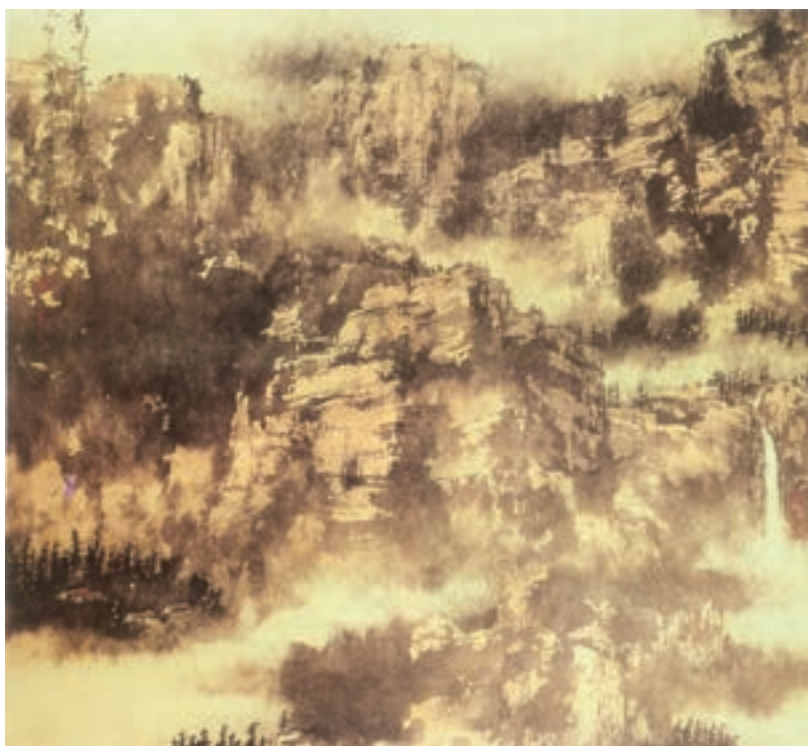
همچنین توصیه می‌گردد قبل از آغاز کار، مراحل رنگ‌گذاری را برای خود به صورت کامل هم چون یک نقشه راه در نظر داشته باشید. زیرا بدون در نظر گرفتن نقطه آغاز و پایان، کار کردن برای هنرجویان دشوار خواهد شد و سرعت عمل در اثر مشخص نبودن مسیر رنگ آمیزی کاهش خواهد یافت. در صورتی که آبرنگ ابزاری است که به شما این امکان را می‌دهد تا اثرتان را در مدت زمان نسبتاً کوتاهی به سرانجام رسانید.

نقطه شروع و پایان کار به شما این اطمینان خاطر را می‌دهد تا قبل از این که کار را آغاز کنید با تفکر بیشتر تمامی جوانب و مراحل را در ذهن خود بررسی کنید. زیرا پس از آن که رنگ آمیزی شروع گردید هرگونه خطا و اشتباه جبران ناپذیر خواهد بود و هم چون رنگ‌های جرمی نمی‌توان خطاها را با رنگ دیگر پوشاند. انجام تمرین‌های مناسب به هنرجویان اعتماد به نفس کافی خواهد داد. این گونه اعتماد به نفس و جسارت کافی در آثار شرق دور و سایر آثار آبرنگ به خوبی قابل ملاحظه است (تصاویر ۱۰ تا ۱۳). این ارتباط در هنر خاور دور علاوه بر نقاشی در خوش‌نویسی نیز وجود دارد.

خوش‌نویسی خط چینی و ژاپنی از این امر مستثنا نیست و خطاط قبل از نوشتن با تفکر مسیر حرکت قلم‌مو را در ذهن خود بارها تکرار می‌کند و سپس با حرکات هدایت شده توسط ذهن، چشم و دست خوش‌نویسی را بر کاغذ آغاز می‌کنند (تصویر ۱۳).

تصویر ۱۰- در نقاشی چینی به شیوه آبرنگ، تسلط هنرمند بر ابزار و جرئت و جسارت در اثر مشاهده می‌شود.

تصویر ۱۱- نقاشی چینی به شیوه آبرنگ، در این تصویر هنرمند با توجه به نقشه و مسیری که در ذهن بارها آن را تمرین کرده است توانسته فضای مه‌آلود کوهستان را با پس‌زمینه‌های زیبا و درجه‌های مختلف رنگی نشان دهد.

تصویر ۱۲- نقاشی چینی به شیوه آبرنگ، هنرمند با تفکر، تعمق در اندام و حرکت سنجاب‌ها با کمترین ضربه‌های قلم‌مو توانسته سنجاب‌ها را با حداکثر سادگی نشان دهد.

تصویر ۱۳- نمونه‌ای از خط چینی را، که با قلم مو و مرکب اجرا شده است، نشان می‌دهد. استحکام خط بیانگر تفکر عمیق خوش‌نویس و هدایت صحیح قلم مو بر کاغذ است.

هنرمندان شرق دور (چین و ژاپن) مدت طولانی به طبیعت و یا موضوع خود با تفکر نگاه می‌کردند، سپس با کمترین ضربه‌ها و لکه گذاری‌ها آثار خود را رنگ آمیزی می‌کردند. این نوع اعتماد و جسارت را به خوبی می‌توان پس از گذشت سال‌ها مشاهده کرد. آن چه موجب جذابیت این شیوه از سایر شیوه‌های نقاشی می‌گردد حضور و نقش همین جسارت و نداشتن اشتباه و خطاست. آبرنگ از ابزارهایی است که از شرق به هنر غرب عرضه گردید. علاوه بر شرق دور در ایران و سایر کشورهای اسلامی، برای ایجاد آثار نقاشی، تصویرگری، کتاب آرایی و تذهیب از آبرنگ استفاده‌های فراوان شده است و تفاوت عمده آثار ایرانی با شرق دور در آزادی عمل و شفافیت آنهاست. در ایران بیشتر به شیوه پرداخت به ریزه کاری‌ها و خط‌های محیطی کاملاً هدایت شده با آبرنگ نقاشی و سایر هنرهای مربوط به کتاب آرایی صورت گرفته است. هم چنین از آبرنگ بیشتر به صورت لایه‌های پوششی و تخت استفاده شده

است و آن آزادی و شفافیت و روحی بودن را، که در آثار شرق دور مشاهده می‌گردد، کمتر می‌توان دید. اما با ورود هنر غرب و آشنا شدن هنرمندان ایرانی با شیوه‌های غربی، شیوه‌های آزاد و شفاف کار با آبرنگ آشنا شدند و از کارکردهای متفاوت آن به خوبی جهت خلق تصاویر تجسمی سود جستند. بعدها این ابزار در تصویرگری کتاب‌های کودکان و هنرمندان جایگاه ویژه‌ای یافت، به گونه‌ای که بسیاری از هنرمندان معاصر این ابزار را به صورت ابزار اصلی و تخصصی خود انتخاب کرده‌اند (تصاویر ۱۴ و ۱۵).

تصویر ۱۴- تصویرسازی با شیوه آبرنگ، به شیوه محوکردن تدریجی رنگ‌ها در زمینه سفید کاغذ، آ، اول الفباست، اثر نورالدین زرین‌کلک

تصویر ۱۵- تصویرسازی با شیوه آبرنگ، به شیوه محوکردن تدریجی رنگ‌ها در زمینه سفید کاغذ، فصل‌ها، اثر محسن حسن‌پور

ابزار و وسایل مورد نیاز :

- ۱- آبرنگ (قرصی، لوله ای، مایع)
- ۲- کاغذ آبرنگ (دست ساز یا ماشینی ترجیحاً از ۱۸۰ گرم کمتر نباشد)
- ۳- قلم موی آبرنگ (الیاف طبیعی و یا مصنوعی ترجیحاً نوع نوک گرد)
- ۴- دو ظرف شیشه ای (دهان گشاد) یا پلاستیکی برای شستن قلم موها و اضافه کردن آب برای رقیق کردن رنگ
- ۵- تخته رنگ (پالت) پلاستیکی یا چینی
- ۶- مداد (ترجیحاً از سری H)
- ۷- پارچه و یا دستمال کاغذی برای گرفتن رطوبت قلم مو و یا رنگ اضافی
- ۸- تخته شاسی یا کلاف چوبی
- ۹- گیره طراحی، پونز یا چسب کاغذی برای ثابت نگه داشتن کاغذ بر روی تخته شاسی (چسب های کاغذی نجاری)
- ۱۰- اسفنج (طبیعی یا مصنوعی)
- ۱۱- قلم موی بزرگ تخت (برای خیس کردن سطح کاغذ)
- ۱۲- ششوار (برای محیط های داخلی و مواقعی که به سرعت بیشتر خشک شدن رنگ و کاغذ نیاز داشته باشیم)
- ۱۳- غلتک (اسفنجی مخصوص نقاشی ساختمان)
- ۱۴- چسب میس کیت
- ۱۵- مداد شمعی (یا شمع)
- ۱۶- مایع پاک کننده (تصاویر ۱۶ تا ۲۰)

تصویر ۱۶- ابزار و موادی را که در نقاشی و تصویرسازی با آبرنگ مورد استفاده قرار می گیرد نشان می دهد.

تصویر ۱۷- نمونه‌هایی از آبرنگ را، که در نقاشی چینی مورد استفاده قرار می‌گیرند، نشان می‌دهد. آبرنگ‌های قرصی و لوله‌ای و ظرف‌های چینی که آبرنگ در آنها قرار داده می‌شود.

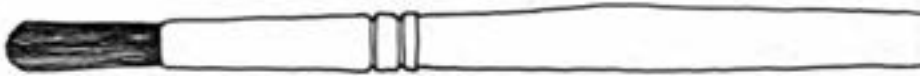

تصویر ب- نمونه‌هایی را، از قلم‌موهای رایج در نقاشی و تصویرسازی با آبرنگ، نشان می‌دهد.

تصویر الف- نمونه‌هایی را از قلم‌موهای چینی که در نقاشی و خوش‌نویسی کاربرد دارند، نشان می‌دهد.

تصویر ۱۸

تصویر ۱۹- اجزای تشکیل دهنده یک قلم موی را، که به ترتیب عبارت‌اند از: ۱- موی قلم ۲- پایه فلزی قلم موی ۳- دسته چوبی، نشان می‌دهد.

توصیه

در نقاشی و تصویرسازی با آبرنگ ابزار و مواد بسیار اهمیت دارد، به گونه‌ای که اگر یکی از آنها از کیفیت مناسبی برخوردار نباشد نتیجه نهایی کار چندان مطلوب نخواهد شد. به این دلیل توصیه می‌شود با توجه به محدودیت بودجه هنرجویان نشان‌های تجاری مرغوب را به آنها معرفی کنید. در این بخش، برای شناخت خصوصیات بیشتر به اختصار به توضیح در خصوص آنها می‌پردازیم.

قلم موی

برای نقاشی و تصویرسازی با آبرنگ قلم‌موهای مختلف و متنوعی وجود دارد. اجزای تشکیل دهنده قلم‌مو عبارت‌اند از:

۱- موی قلم (طبیعی یا مصنوعی)

۲- پایه فلزی قلم

۳- دسته چوبی

کیفیت قلم‌مو اساساً به نوع موهای آن بستگی دارد، که تقسیم بندی قلم‌موها براساس همین نوع و جنس موها تعیین می‌شود^۲. زبری و نرمی موی قلم‌مو عامل تعیین کننده‌ای برای کار با ابزار متفاوت است.

جنس موی قلم‌موها یا از الیاف مصنوعی است و یا از موی طبیعی. برای نقاشی با آبرنگ قلم‌موهایی که از جنس موی سمور باشند بهترین نمونه‌اند. از لحاظ شکل ظاهری نیز قلم‌موها به دو دسته تخت و گرد تقسیم می‌شوند (تصویر ۲۰).

تصویر ۲۰- نمونه‌هایی از قلم‌موهای تخت و گرد چینی را نشان می‌دهد.

خاصیت قلم‌موی سمور در نقاشی با آبرنگ این است که آب و رنگ را به خوبی جذب می‌کند و با مختصر فشار دست خم و پهن (باز) می‌شود و بلافاصله به حالت اولیه خود برمی‌گردد و به همین دلیل نوک قلم‌مو پخش و ژولیده و نمی‌شکند و برای کار با آبرنگ بسیار مناسب است. قلم‌موهای آبرنگ در اندازه‌های مختلف به ترتیب از کوچک تا بزرگ یعنی از شماره‌های صفر تا ۲۴ شماره‌گذاری شده‌اند. البته برای قلم‌موهای از جنس موی سمور این شماره‌بندی معمولاً تا شماره ۱۴ مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱- Brush

۲- برای اطلاعات بیشتر در این زمینه می‌توانید به کتاب طراحی (۱) مبحث قلم‌موها مراجعه نمایید.

رایج‌ترین شماره‌هایی که در نقاشی با آبرنگ کاربرد وسیع دارند شماره‌های ۶، ۸ و ۱۲ از نوع گرد و قلم‌موی تخت شماره‌های ۱۴ یا ۱۶ است. قلم‌موهای تخت از جنس موی گوزن با عرض تقریبی ۴ یا ۵ سانتی‌متری نیز برای رنگ آمیزی زمینه با سطوح بزرگ کاربرد فراوان دارند (تصویر ۲۱).

تصویر ۲۱- انواع قلم‌موهای گرد و تخت با عرض‌های متفاوت و از جنس الیاف مصنوعی و موی طبیعی را نشان می‌دهد.

تصویر ۲۲- نمونه‌ای از غلتک معمولی از جنس اسفنج مصنوعی، اسفنج طبیعی و قلم‌موی تخت را، برای خیس کردن زمینه و ایجاد جلوه‌های خاص، نشان می‌دهد.

به این مجموعه نیز می‌توان یک غلتک معمولی از جنس اسفنج مصنوعی و اسفنج (طبیعی یا مصنوعی) اضافه کرد. از غلتک برای شکل دادن به زیر رنگ سطوح بزرگ و اسفنج برای ایجاد جلوه‌های خاص نظیر محوسازی و پاک کردن رنگ‌های اضافی استفاده می‌شود (تصویر ۲۲).

قلم‌موهای گرد، زمانی که خیس‌اند شکل شان حالتی همانند یک فشنگ نوک تیز پیدا می‌کنند و در هنگام کار، همان‌گونه که ذکر گردید، حالت فنری دارند و بعد از رنگ‌گذاری نوک آنها دوباره تیز می‌شود. علاوه بر موی سمور در برخی دیگر از قلم‌موها از موی گاو ساخته می‌شوند که چندان گران نیستند. قلم‌موهای شرقی یا چینی، قلم‌موهای ارزان‌تری هستند که دسته آنها اغلب از جنس بامبو هستند (تصویر ۲۳). در صورتی که دسترسی به این نوع قلم‌موها را نداشتید، قلم‌موهای الیاف مصنوعی جایگزین مناسبی می‌توانند باشند. خوشبختانه در سال‌های اخیر ساخت قلم‌مو در ایران حرکتی رو به رشد داشته است و برای آغاز کار می‌توانید به هنرجویان نمونه‌های مناسب ایرانی را معرفی نمایید.

توجه داشته باشید قلم‌موهای گرد، علاوه بر تصویرسازی و نقاشی برای رسم خطوط منحنی و فوق‌العاده باریک و ظریف، بسیار مناسب‌اند و هدایت و مهار آن برای ریزه‌کاری‌ها و خطوط مدور بسیار راحت‌تر است.

از قلم‌موهای تخت نیز می‌توانید در نقاشی با آبرنگ و تصویرسازی استفاده کنید، اما برای آغاز کار توصیه نمی‌گردد. زیرا کار با آنها نسبت به قلم‌موهای نوک گرد دشوارتر است و نیاز به مهارت بیشتری دارد. بهترین نوع این قلم‌موها از جنس موی سمور است و بعد از آن موی گاو و در نهایت الیاف مصنوعی برای کار مناسب است و برای ایجاد لایه‌های تخت و ایجاد خطوط با لبه‌های مشخص و صاف و مجزا با ضربه‌های قلم‌مو کاملاً مناسب است.

الف

ب

ج

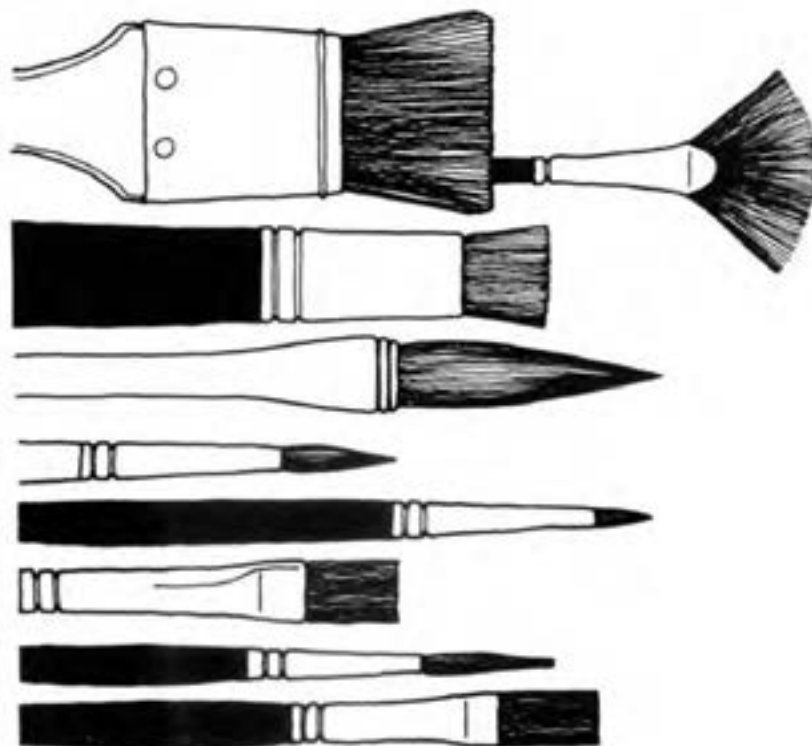
د

هـ

تصویر ۲۳ الف تا هـ - انواع قلم موهای شرقی یا چینی را نشان می‌دهد.

توجه داشته باشید قلم موی تخت خوب قلم مویی است که وقتی خیس می شود کناره هایش به طرف نوک حالتی منحنی پیدا می کند و شکل کلی آن شبیه به مربع می شود. توصیه می شود بعد از کار با آبرنگ، قلم موها را به دقت بشوید و نوک آنها را با دستمال خشک کنید و آنها را در ظرفی استوانه ای قرار دهید. توجه داشته باشید که نوک قلم موها همیشه بیرون و به سمت بالای ظرف باشند. علاوه بر قلم موهای نوک گرد و تخت، قلم موهایی به شکل بادبزنی نیز ساخته می شود که برای در هم کردن رنگ های خیس، نقاشی برگ درختان، ایجاد بافت های متفاوت و اجزای جزئیات ظریف و ملایم به کار می روند. البته به تهیه و استفاده از آن چندان توصیه نمی شود زیرا از ترکیب دو نوع قلم موی تخت و گرد می توانید به بافت های مورد نظر دست یابید (تصویر ۲۴).

تصویر ۲۴- نمونه های مختلف قلم موهای نوک گرد، تخت، بادبزنی و شرقی یا چینی را در مقایسه با هم نشان می دهد.

توصیه

گاه ممکن است بخواهید در محیط طبیعی با آبرنگ کار کنید و یا قلم موها را به کارگاه به همراه بیاورید. برای این منظور بهتر است یک مقوای ماکت را، که از قلم موها بزرگتر باشد، انتخاب کنید و قلم موها را روی آن و در کنار هم قرار دهید و با استفاده از دو کش از قسمت فلزی قلم مو و دسته قلم مو آنها را به مقوا محکم کنید و سپس آنها را درون یک پاکت دیگر قرار دهید یا توسط پارچه دور آن را بپوشانید تا از آسیب و ضربه های احتمالی نوک آنها جلوگیری شود. همیشه به یاد داشته باشید قلم موی آبرنگ ابزار اصلی و گران قیمت شماست، بنابراین در حفظ و نگهداری آن باید دقت لازم را داشته باشید.

آبرنگ

آبرنگ از ترکیب رنگدانه‌ها (پیگمنت، اعم از معدنی، گیاهی و حیوانی)، مواد چسبنده، صمغ عربی، آب، گلیسرین، عسل و اندکی روغن بزرک (برای محافظت و دوام رنگ در مقابل گرما و سرما) درست شده است. در ساخت آبرنگ، در مواردی که رنگ را ضخیم به کار بریم، وجود گلیسرین و عسل مانع از ترک خوردن آن می‌شود. آبرنگ‌ها معمولاً برای کودکان، دانش آموزان، هنرجویان، هنرمندان و هنرمندان حرفه‌ای ساخته می‌شوند و در ساخت آبرنگ برای کودکان سعی می‌شود از موادی که سمی و زیان‌آور نیستند استفاده کنند و به همین دلیل اغلب آنها به صورت مات^۱ و غیرشفاف‌اند، در حالی که نوع حرفه‌ای آنها بیشتر به صورت براق و شفاف‌اند. آبرنگ‌هایی که عمدتاً در بازار عرضه می‌شوند چهار نوع متفاوت به این شرح‌اند:

۱- قرص‌های آبرنگی خشک؛

۲- قرص‌های آبرنگی مرطوب یا نیم خشک؛

۳- آبرنگ‌های لوله‌ای (تیوبی)؛

۴- آبرنگ مایع (در ظرف‌های شیشه‌ای مانند اکولین^۲).

برای تصویرسازی آبرنگ‌های مایع از سایر انواع آبرنگ مناسب‌ترند و تصور اغلب افراد بر این است که اکولین ابزاری جدید و متفاوت است و کار با آن با آبرنگ قرصی و لوله‌ای (تیوبی) تفاوت دارد، حال آن که روش کار درست همانند آبرنگ است. آبرنگ مایع، نسبت به آبرنگ قرصی و لوله‌ای از شفافیت بیشتری برخوردار است و برای رنگ آمیزی سطوح بزرگ‌تر و یا محو کردن رنگ‌های درهم نیز مناسب‌تر است. فراموش نکنید که هرکدام از انواع آبرنگ‌ها توانایی‌های متفاوتی دارند. از این رو پیشنهاد می‌شود در صورت امکان انواع آن را تجربه کنید. هنرمندان در بسیاری موارد از تلفیق هر سه نوع آبرنگ به نقاشی و تصویرسازی می‌پردازند. آبرنگ‌های مایع اغلب در ظرف‌های شیشه‌ای و با درپوش یا با قطره چکان در بسته بندی‌های شش یا دوازده تایی و گاه به صورت تک در بازار عرضه می‌شود.

کاغذ

کیفیت کاغذ برای نقاشی و تصویرسازی با آبرنگ نیز از جمله نکات مهم است. بنابراین لازم است که با انواع مختلف کاغذ آبرنگ آشنا شوید، چرا که هرکدام از آنها برای ایجاد حالات خاصی مناسب‌اند و باید متناسب با موضوع انتخاب شوند.

کاغذ آبرنگ هم به صورت ورق و هم به صورت دفترچه‌ای (بلوک^۳) در بازار یافت می‌شود. از مزایای کاغذهای دفترچه‌ای (بلوک) آن است که نیازی به شاسی‌کشی یا مهار کردن کاغذ ندارد و پس از اتمام کار چروک نمی‌شود. هرچند که این گونه کاغذها در هنگام رنگ آمیزی قدری چروک می‌شوند ولی بعد از خشک شدن کاملاً صاف می‌گردند و به همین دلیل برای شروع کار مناسب‌اند. دانه‌های تشکیل دهندهٔ رو و پشت کاغذ با هم متفاوت‌اند و انتخاب طرف کاغذ به سلیقهٔ فرد و نوع کار بستگی دارد. بافت پشت کاغذ آبرنگ اغلب نرم‌تر از طرف روی آن است. ولی می‌توان از هر دو طرف آن برای تصویرسازی و نقاشی استفاده کرد. مطلب مهم این است که بین کاغذهای معمولی که در چاپ افست^۴ (مسطح) به کار برده می‌شود و کاغذهایی که در نقاشی و آبرنگ استفاده می‌شوند تفاوت

۱- Opaque

۲- Ecolin یکی از نشانه‌های تجاری آبرنگ مایع ساخت فرانسه است که برای اولین بار در ایران وارد گردید.

۳- Block

۴- Offset

عمده وجود دارد. جنس کاغذهای معمولی اغلب از الیاف چوب و کاغذهای نقاشی (مانند کانسون^۱، فابریانو^۲، شولر^۳، واتمن^۴ و غیره) آنها عمدتاً از الیاف پارچه تهیه می‌شود. به همین دلیل حساس‌تر، دقیق‌تر و گران‌تر از انواع معمولی آن هستند. البته کاغذهای میانه هم وجود دارد که ترکیبی از الیاف چوب و پارچه است که همین نوع نیز برای نقاشی با آبرنگ مناسب است.

رایج‌ترین کاغذهای آبرنگ از لحاظ بافت، کاغذهای بافت ریز یا صاف (صیقلی) یا هات پرس^۵، کاغذهای بافت متوسط یا کلد پرس^۶ و کاغذهای بافت درشت است. کاغذهای بافت ریز، صاف یا صیقلی که نسبتاً فشرده است و با پرس (فشار) گرم تهیه می‌شود و به همین دلیل برخی به آن اطلسی یا ابریشمی می‌گویند و برای نقاشان و تصویرگرانی که با جوهر یا آبرنگ مایع کار می‌کنند و یا برای آثاری که نیاز به ظریف کاری و پرداخت دارند، بسیار مناسب است (تصویر ۲۵).

تصویر ۲۵- انواع بافت‌های کاغذ آبرنگ (ریز، متوسط، درشت)، دست‌ساز و ماشینی، دفترچه و بلوک کاغذ آبرنگ را نشان می‌دهد.

کاغذهای بافت درشت به دلیل داشتن منقذهای درشت حالت خاصی به آبرنگ می‌دهند و محو شدگی خاص نقاشی با آبرنگ را بهتر نمایان می‌کنند. منقذهای زیاد سطح این نوع کاغذ موجب می‌شود که جذب آبرنگ در کاغذ به نحوی صورت می‌گیرد که حالت محو شدگی را بهتر ایجاد کند. این حالت سریع انجام می‌شود و این امر هنرجویان کم تجربه را غافلگیر می‌کند چرا که جذب آب و رنگ روی این نوع کاغذ خیلی سریع است و زود خشک می‌شود. این نوع از کاغذها برای افرادی که به نقاشی آبرنگ علاقه‌مند هستند و با رنگ‌های قرصی و لوله‌ای (تیوبی) بسیار مناسب‌اند.

کاغذهای با بافت متوسط با ویژگی بینابینی که دارند از این دو کاغذ کاربردشان بیشتر است، چون نقاشی و تصویرسازی روی این کاغذها هم آسان‌تر است و هم نیاز به ورزیدگی و مهارت زیاد ندارد. به همین دلیل برای هنرجویان تازه کار این نوع کاغذ پیشنهاد می‌شود. البته هر دو نوع کاغذهای بافت ریز و بافت درشت حالت‌ها و جلوه‌های متفاوتی را ایجاد می‌کنند که برای هر یک منحصر به فرد است. برای همین منظور پیشنهاد می‌شود هنرجویان با راهنمایی شما فعالیت‌های متفاوتی را با کاغذهای آبرنگ با بافت‌های

۱- Canson

۲- Fabriano

۳- Scholler

۴- Watman

۵- Hot Press

۶- Cold Press

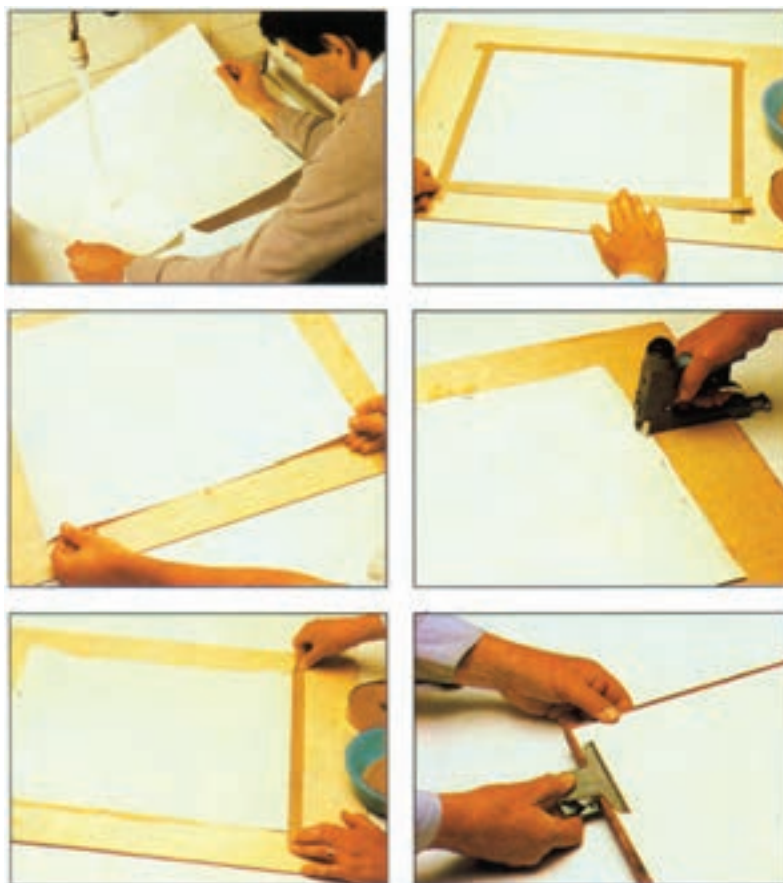
مختلف تجربه کنند تا در مواقع لزوم، متناسب با کار خود کاغذ مناسب را انتخاب نمایند. متأسفانه تمامی کاغذهای آبرنگ از کشورهای مختلف وارد ایران می‌شوند و مشابه ایرانی ندارند. از این رو برخی از رایج‌ترین کاغذهای آبرنگ موجود در ایران عبارت‌اند از: کانسون، آرچ، فابریانو.

برای این که کاغذ آبرنگ چروک نخورد بهتر است آن را روی مقوای ضخیم‌تر، تخته شاسی یا کلاف چوبی با چسب کاغذی به طور کامل چسباند تا از لوله شدن و موج برداشتن کاغذ جلوگیری شود.

چسباندن کاغذ آبرنگ روی مقوای ضخیم یا کلاف چوبی به شاسی کشی معروف است. برای این کار ابتدا کاغذ را در تشت پلاستیکی حاوی آب به مدت پنج دقیقه قرار دهید تا کاغذ منبسط شود. سپس با گیره‌ای آن را آویزان نمایید تا آب اضافی آن خارج شود و بعد به کمک نوار چسب کاغذی، پونز یا ماشین دوخت با دقت آن را روی کلاف چوبی محکم کنید. کاغذ پس از خشک شدن دوباره به حالت اول خود برمی‌گردد و برای کار آماده است. حال به هر میزان که کاغذ خیس شود دیگر موج بر نمی‌دارد. زمان نگه داشتن کاغذ در تشت آب با ضخامت آن نیز ارتباط مستقیم دارد یعنی کاغذ هر قدر ضخیم‌تر باشد در آب به توقف بیشتری نیاز دارد (در صورت دسترسی نداشتن به تشت می‌توانید کاغذ را از پشت و رو در زیر شیر آب شست و شو دهید) (تصاویر ۲۶ الف و ب).

تصویر ۲۶- الف) مراحل شاسی‌کشی کاغذ آبرنگ را به ترتیب از چپ به راست نشان می‌دهد.

تصویر ۲۶- ب)

روش کار : کار با آبرنگ دو شیوه اصلی و رایج دارد که عبارت‌اند از :

۱- شیوه لایه گذاری

۲- شیوه خیس در خیس

با توجه به این که شیوه لایه گذاری ساده تر است بهتر است ابتدا این روش آموزش داده شود و پس از کسب مهارت هنرجویان شیوه خیس در خیس آموزش داده شود. زیرا هدایت و تسلط بر ابزار در این روش آسان تر است و هم چنین در صورت بروز اشتباه با لایه گذاری های بعدی می توان تا حدودی کار را اصلاح کرد.

۱- شیوه لایه گذاری : ابتدا کاغذ را شاسی کشی کنید. بعد از این کار تخته طراحی را با زاویه ای حدود 30° درجه رویه روی خود قرار دهید. شما می توانید از سه پایه های مخصوص نقاشی آبرنگ (برای محیط های باز) و میزهای متحرک (برای محیط های بسته) و یا کلاف چوبی یا تخته طراحی استفاده کنید (تصاویر ۲۷ و ۲۸)

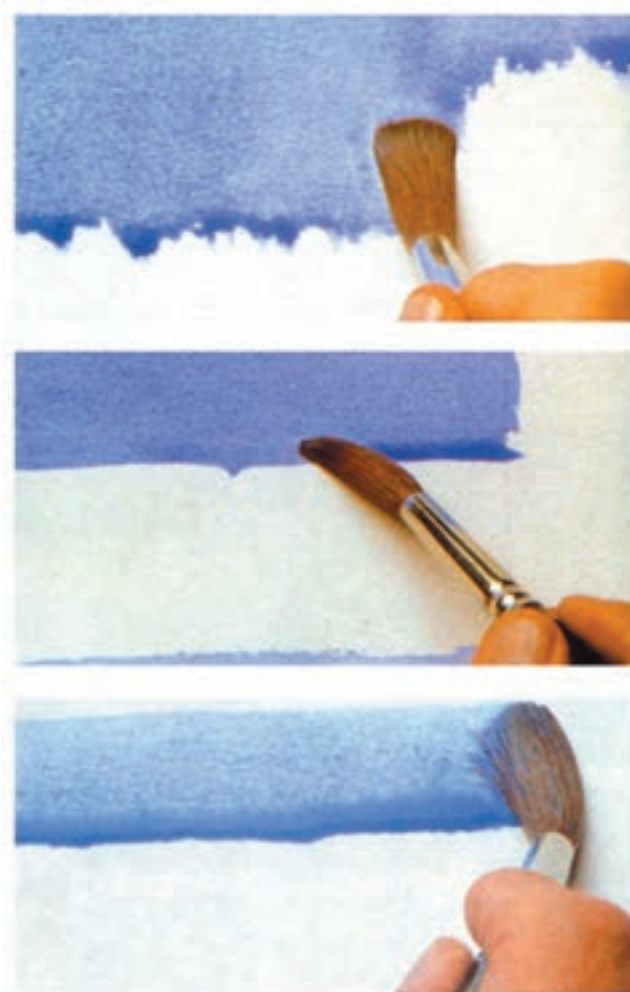

تصویر ۲۷- انواع سه پایه را برای نقاشی با آبرنگ در فضای باز و میزهای متحرک برای فضای بسته را نشان می دهد.

تصویر ۲۸- استقرار کاغذ آبرنگ بر تخته طراحی، نصب بر روی میز متحرک و نحوه کار کردن با آبرنگ را نشان می دهد.

همان گونه که قبلاً توضیح داده شد، بهتر است ابتدا برای آغاز و پایان کار تصویرسازی خود ضمن داشتن نقشه، مسیر خود را مشخص کنید. اما به صورت کلی در آبرنگ همیشه رنگ آمیزی از پس زمینه و رنگ های روشن آغاز می شود. به این دلیل با توجه به نوع موضوعی که انتخاب می نمایید ابتدا قسمت های روشن طرح را رنگ آمیزی کنید. پس از اطمینان از خشک شدن رنگ و سطح کاغذ، لایه های تیره تر را به تدریج به تصویر اضافه کنید. برای ایجاد لایه پس زمینه و کسب مهارت در شیوه سایه روشن به وسیله آبرنگ، ابتدا با استفاده از قلم موی آغشته به رنگ (مطابق تصویر ۲۹) سطح کاغذ را از بالا رنگ می زنیم. سپس قلم مو را به حرکت های افقی به سمت پایین هدایت می کنیم و بعد قلم مو را می شویم و با آب به تدریج رنگ را بر سطح کاغذ محو می کنیم. به این ترتیب پس زمینه ای با سایه روشن ایجاد خواهد شد.

تصویر ۲۹- در تصویر روش محو کردن رنگ و ایجاد سایه روشن را در شیوه آبرنگ مشاهده می کنید.

توصیه

در این روش، هنگامی که در محیط های بسته کار می کنید برای تسریع در خشک شدن رنگ، می توانید از سشوار استفاده کنید. بهتر است سشوار را با زاویه ای حدود ۴۵ درجه نسبت به کار و از فاصله ۲۰ تا ۳۰ سانتی متری نگهدارید و حرکت دست به صورت افقی و با سرعت یکسان و آرام باشد.

در شیوه آبرنگ به روش لایه گذاری، از ابتدا سعی کنید با توجه به رنگ اثر دقت کافی را در رنگ گذاری به کار بندید و از بیش از پنج لایه رنگی برای سطح‌ها استفاده نگردهد، زیرا لایه گذاری بیش از حد موجب کدر شدن رنگ اثر نهایی خواهد شد و موجب می‌شود کار، شفافیت کمتری داشته باشد. اما در صورتی که نیاز به لایه گذاری بیشتری داشتید می‌توانید تصویر را با آبرنگ مایع رنگ آمیزی کنید، زیرا همان طور که می‌دانید شفافیت این نوع آبرنگ از نوع قرصی و لوله‌ای به مراتب بیشتر است و جرم کمتری دارد (تصویر ۳۰).

تصویر ۳۰- تصویرسازی با شیوه آبرنگ، به شیوه لایه گذاری، اثر اوو یاکوب، در صورتی که لایه گذاری‌ها بیش از پنج لایه رنگی شود رنگ شفافیت خود را از دست می‌دهد.

تصویر ۳۱- تصویرسازی به شیوه لایه گذاری با استفاده از آبرنگ مایع، همان گونه که مشاهده می‌کنید بعد از خشک شدن رنگ در اطراف شکل خط‌های تیره‌ای ایجاد شده است. اثر محسن حسن پور

یکی از جذابیت‌های تصویرسازی به شیوه لایه گذاری در این است که در اطراف لایه‌های رنگی بعد از خشک شدن، خطی تیره و به رنگ همان رنگ ایجاد خواهد شد، به گونه‌ای که به نظر می‌رسد اطراف طرح به صورت رنگی قلم‌گیری شده است. از این خاصیت در تصویرگری برای مشخص کردن مرز شکل‌ها به خوبی می‌توانید استفاده کنید (تصویر ۳۱). هر چند که این شیوه، لایه گذاری تلقی و معرفی شده است اما این بدان معنا نیست که از سیال بودن رنگ بر سطح کاغذ استفاده نشود و فقط باید توجه داشته باشید که تا خشک شدن لایه زیرین رنگ باید صبر کرد. به این دلیل ممکن است هنرجویان به پس‌زمینه‌ای به صورت رنگ‌های دوده شده درهم و یا رنگ محو شده تدریجی نیاز داشته باشند. برای این منظور توصیه

می‌شود شیوهٔ محو کردن رنگ‌ها را، به صورت تدریجی و کنار هم قرار دادن رنگ‌های خیس، به هنرجویان آموزش دهید. در صورتی که شناسی‌کشی به درستی انجام شده باشد خواهید دید که سطح کاغذ با وجود لایه‌گذاری‌های رنگی فراوان به صورت صاف و یک دست هم چنان باقی مانده است. پس از آخرین مراحل رنگ‌گذاری می‌توانید لکه‌های تیره را به تصویر اضافه کنید. پس از پایان کار می‌توانید کاغذ را از کلاف چوبی یا تختهٔ طراحی جدا کنید (تصویر ۳۲).

ب

الف

د

ج

تصویر ۳۲- نقاشی به شیوهٔ آبرنگ، به شیوهٔ لایه‌گذاری، مراحل کار با آبرنگ به صورت لایه‌گذاری است و از کم‌رنگ به پررنگ را نشان می‌دهد، اثر زولتان زابو

در نقاشی و تصویرسازی با آبرنگ حفظ فضاهای سفید از اهمیت زیادی برخوردار است زیرا فضاهای سفید کاغذ در حقیقت همان نقاط نورانی و رنگ سفید تصویرند و از رنگ سفید برای نورپردازی و یا مشخص کردن قسمت‌های سفید تصویر اصلاً استفاده نمی‌شود. به همین دلیل در بیشتر آبرنگ‌های حرفه‌ای رنگ سفید وجود ندارد.

حفظ این نقطه‌ها و سطح‌های روشن و سفید بیانگر تسلط هنرمند بر ابزار و شیوه کار است (تصویر ۳۳). اما اگر در اثر لغزش دست و یا نداشتن تسلط کافی بر حرکت قلم مو برخی از قسمت‌های طرح توسط رنگ پوشیده شد، می‌توانید هنجریان را راهنمایی کنید تا با شستن رنگ، تیغ، مایع پاک‌کننده (سفید کننده)، موکت بر یا گواش سفید، قسمت‌های روشن و لکه‌های نورانی طرح را اصلاح نمایند. اما علاوه بر روش‌های ذکرشده، برای سفید نگه داشتن قسمت‌هایی که نمی‌خواهیم رنگ شوند می‌توان از چسب ویژه این کار که میس کیت نام دارد استفاده کرد.

تصویر ۳۳— شیوه سفید نگه داشتن بخش‌هایی از تصویر را بدون استفاده از چسب میس کیت نشان می‌دهد. در این شیوه هنرمند برای سفید باقی ماندن سطح‌های مورد نظر با هدایت و مهار قلم مو این امر را انجام داده است. اثر خوزه پارامون

استفاده از چسب میس کیت^۱ در شیوه آبرنگ: در نقاشی و تصویرسازی با آبرنگ، هرگاه بخواهیم می‌توانیم برای راحتی کار، قسمت‌های مورد نظری را که باید سفید باقی بمانند، با چسب میس کیت بپوشانیم (تصویر ۳۴). بعد از این که تمام قسمت‌هایی که توسط چسب پوشیده شده است کاملاً خشک شد با آبرنگ و قلم مو رنگ آمیزی را انجام می‌دهیم. بعد از خشک شدن کامل رنگ، با استفاده از فشار و سایش دست یا فشار کم پاک‌کن، لایه چسب را از سطح کاغذ برمی‌داریم. در این صورت مشاهده خواهد شد که سطح پوشیده شده کاملاً سفید باقی مانده است (تصویر ۳۵).

در حقیقت عملکرد اصلی چسب میس کیت در نقاشی آبرنگ خاصیت پوشاندگی و ایجاد بافت است و به سادگی می‌توان از این چسب برای ایجاد بافت‌های متنوع استفاده کرد (تصویر ۳۶). برای پوشاندن بخش‌هایی از تصویر بهتر است از قلم‌موهای الیاف مصنوعی که به مایع ظرف شویی آغشته شده است استفاده کنید. زیرا مایع ظرف شویی موجب می‌گردد که چسب مستقیماً به الیاف

تصویر ۳۵- همان گونه که در تصویر مشاهده می شود پس از خشک شدن رنگ با استفاده از دست، چسب میس کیت به راحتی از سطح کاغذ جدا می شود و سفیدی کاغذ نمایان می شود.

تصویر ۳۴- با استفاده از قلم مو و چسب میس کیت، قسمت هایی را که می خواهیم سفید باقی بمانند می پوشانیم و سپس با آبرنگ و قلم مو آن را رنگ آمیزی می کنیم.

ب

الف

د

ج

تصویر ۳۶- مقایسه بین بافت ایجاد شده توسط الف - چسب میس کیت، ب - سلوفان چسب دار، ج - شمع یا مداد شمعی، د - مایع پاک کننده را نشان می دهد. شما می توانید برای سفید نگه داشتن برخی از قسمت های تصویر از همه این روش ها در نقاشی و تصویر سازی استفاده کنید.

قلم مو نجسبد و عمر قلم موی شما افزایش یابد. توصیه می‌شود هنرجویان را تشویق کنید تا از قلم‌موهای فرسوده‌تر الیاف مصنوعی برای این کار استفاده کنید.

برای آشنایی بیشتر هنرجویان، نمونه‌هایی را که با شیوه لایه گذاری نقاشی و تصویرسازی شده‌اند ارائه می‌نماییم تا با روش‌های این شیوه از آبرنگ بیشتر و بهتر آشنا شوند (تصاویر ۳۷ تا ۴۵).

تصویر ۳۷- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ، همان‌گونه که مشاهده می‌کنید پس از خشک شدن لایه‌ها، لایه بعدی گذاشته می‌شود و به این ترتیب درجه‌های متفاوت رنگ به وجود می‌آید و به تدریج تصویر کامل می‌گردد.

تصویر ۳۹- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ، اثر دیانا راداوایسویوت

تصویر ۳۸- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ، اثر الن تامپسون. تفکیک سطوح رنگی (آنالیز) عنصر اصلی تشکیل‌دهنده تصویر است.

تصویر ۴۱- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ، تصویرگر در این اثر برخلاف تصویر ۴۴ با هدایت قلم‌موسی در ایجاد جزئیات کرده است.

تصویر ۴۰- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ، تصویرگر در این اثر با ضربه‌های آزاد قلم‌موسی لایه‌گذاری به تصویرسازی پرداخته است.

تصویر ۴۳- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ و گواش، ماه پیشونی، اثر مهران زمانی

تصویر ۴۲- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ، به شیوه پرداخت با الهام از نگارگری ایرانی، پیروزی، اثر علی اکبر صادقی

تصویر ۴۴- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ و راپیدوگراف، پل شهرستان اصفهان، اثر آلن بایاش

تصویر ۴۵- تصویرسازی به شیوه لایه‌گذاری با استفاده از آبرنگ و راپیدوگراف، اصفهان، اثر آلن بایاش

۲- **شیوه خیس در خیس:** این شیوه از آبرنگ در حقیقت همان سیال و روان بودن رنگ بر سطح کاغذ به واسطه آب است و شاید بتوان گفت آبرنگ بیشترین توانایی را در اجرای چنین فضاهایی دارد. این شیوه از آبرنگ برای خلق فضاهای تخیلی، رؤیایی و فضاهای شعر بسیار مناسب است (تصویر ۴۶).

تصویر ۴۶- تصویرسازی به شیوه خیس در خیس بر روی کاغذ خیس، نینا کجاست؟، اثر ایوان گانتچف. همان گونه که مشاهده می کنید آبرنگ و به ویژه شیوه خیس در خیس می تواند برای خلق فضاهای تخیلی و رؤیایی بسیار مفید باشد.

این شیوه از آبرنگ همان گونه که از نامش پیداست برخلاف شیوه لایه گذاری است و به دو صورت الف: خیس در خیس بر روی کاغذ خیس و ب: خیس در خیس بر روی کاغذ خشک اجرا می شود.

✓ فعالیت

شیوه آبرنگ به صورت خیس در خیس بر روی کاغذ خیس: ابتدا مطابق آنچه در مورد شاسی کشی گفته شد کاغذ را شاسی کشی کنید. توجه داشته باشید گاه ممکن است بخواهید در طبیعت با این روش نقاشی کنید. برای این منظور بهتر است شاسی کشی را در منزل انجام دهید و یا در محیط طبیعت با استفاده از اسفنج یا قلم موی پهن کاغذ را خیس کنید و سپس شاسی کشی را انجام دهید.

بعد از انتقال طرح توسط مداد، ابتدا با قلم موی بزرگ و یا با اسفنج (طبیعی یا مصنوعی) سطح کاغذ را خیس کنید، سپس رنگ را بر سطح کاغذ خیس شده قرار دهید. ملاحظه خواهید کرد رنگ بر سطح کاغذ، به صورتی زیبا شروع به حرکت و پخش شدن می کند (تصویر ۴۷).

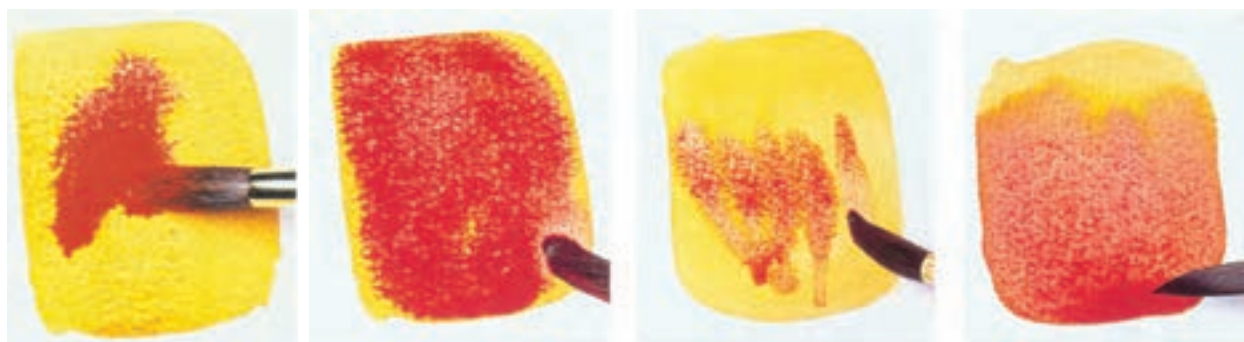

تصویر ۴۷- برای ایجاد پس زمینه در شیوه خیس درخس بر روی کاغذ ابتدا کاغذ را با قلم موی پهن و یا اسفنج خیس می کنیم. بعد از این که آب جذب کاغذ شد قلم موی آغشته به رنگ را به صورت افقی بر سطح کاغذ خیس شده حرکت می دهیم. به تدریج قلم مو آب و رنگ خود را از دست می دهد و هرچه شما به قسمت پایین تصویر حرکت کنید رنگ محو و کم رنگ می شود و برخلاف روش لایه گذاری نیاز نیست که رنگ را با آب محو کنید.

بر اساس میزان غلظت و حجم رنگ و خیس بودن سطح کاغذ شاهد پخش شدن رنگ به میزان متفاوت بر سطح کاغذ خواهید بود. این امر موجب می گردد که کار با این روش همیشه تازگی داشته باشد و بافت های متفاوتی به وجود آید. بهتر است در آغاز کار، تمرینات را با یک رنگ و بعد با دو و به تدریج با چندین رنگ افزایش دهید تا بر ابزار و شیوه کار تسلط کافی به دست آید (تصاویر ۴۸ تا ۵۰).

تصویر ۴۸- با استفاده از دو رنگ و محو کردن آنها درهم، می توانید به درجات متفاوتی از رنگ دست یابید. برای دست یافتن به این روش، کاغذ را مرطوب نگاه دارید و از اضافه کردن آب به قلم مو پرهیز کنید.

تصویر ۴۹- تمرین‌های مختلفی را در شیوه خیس درخیس بر روی کاغذ خیس با آبرنگ نشان می‌دهد. انجام این‌گونه تمرین‌ها تسلط شما را بر ابزار بیشتر خواهد کرد.

تصویر ۵۰- مراحل تمرین به شیوه خیس درخیس را ابتدا با یک رنگ، سپس با دو رنگ و در مرحله پایانی با چند رنگ نشان می‌دهد. برای کسب مهارت توصیه می‌شود شما هم چنین تمرین‌هایی را بر روی کاغذ مناسب انجام دهید.

شیوه خیس در خیس بر روی کاغذ خیس برای نقاشی از آسمان، انعکاس‌ها، زمینه‌ها و سایر سطوح بسیار مناسب است (تصویر ۵۱).

ب

الف

د

ج

تصویر ۵۱ الف تا د — مراحل اجرای نقاشی با آبرنگ به شیوه خیس در خیس بر روی کاغذ خیس را نشان می‌دهد. سیال و روان بودن رنگ در این شیوه برای ایجاد آسمان، امواج دریا و بافت صخره‌ها بسیار مناسب است. با استفاده از این روش برای آثار خود می‌توانید بافت‌های مناسبی ایجاد کنید، اثر زولتان زاو

توصیه

اما در این شیوه چیزی را که نباید فراموش کرد همان نقشه مسیر و راه است. همان گونه که قبلاً در خصوص نقاشی با آبرنگ توضیح داده شد، بهتر است ابتدا رنگ آمیزی نماهای دورتر را آغاز کنید و به تدریج نماهای جلویی و تیره‌تر را رنگ آمیزی نمایید. گاه ممکن است برای ایجاد بافت‌های متفاوت از خاصیت آب و رنگ در این شیوه استفاده شود. یکی از این راه‌ها می‌تواند افزودن آب با قلم‌موی تمیز به سطحی که رنگ آمیزی شده و هنوز خیس است باشد (تصویر ۵۲). این شیوه می‌تواند در تصویرسازی کودکان بافت‌های زیبا و مناسبی را به شما ارائه دهد. توصیه می‌شود این گونه تمرین‌ها را با انواع آبرنگ (قرصی — لوله‌ای — مایع) بر روی انواع کاغذ انجام دهید تا در صورت لزوم از این گونه بافت‌ها در تصویرسازی و یا نقاشی استفاده کنید (تصاویر ۵۳ تا ۵۷).

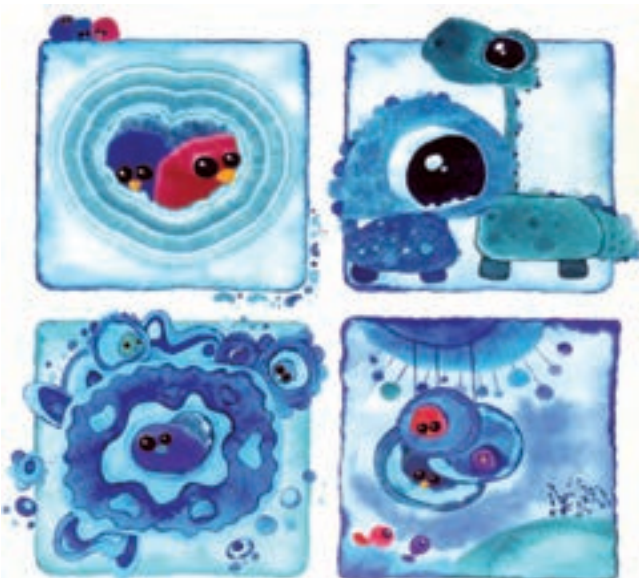
تصویر ۵۳- تصویرسازی به شیوه خیس درخیس بر روی کاغذ خیس با استفاده از آبرنگ، اثر ایوان گانتجف

تصویر ۵۲- پس از رنگ‌گذاری بر روی کاغذ خیس، با استفاده از اضافه کردن آب تمیز توسط قلم‌موی تمیز، آب موجب می‌گردد تا سطح رنگی بریده و روشن‌تر شود. هر قدر آب بیشتر اضافه گردد برش رنگ و بافت ایجاد شده بزرگ‌تر خواهد شد. پس از خشک شدن رنگ، اطراف طرح نیز تیره خواهد شد و بافت زیبایی را ملاحظه خواهید کرد.

تصویر ۵۵- تصویرسازی به شیوه خیس درخیس بر روی کاغذ خیس، اثر جفری اسمیت

تصویر ۵۴- تصویرسازی به شیوه خیس درخیس بر روی کاغذ خیس، رویای بی‌پایان، اثر هاله عظیمی

تصویر ۵۶- تصویرسازی به شیوه خیس درخیس با استفاده از آبرنگ، گرهه معبد، اثر آلن مارکز

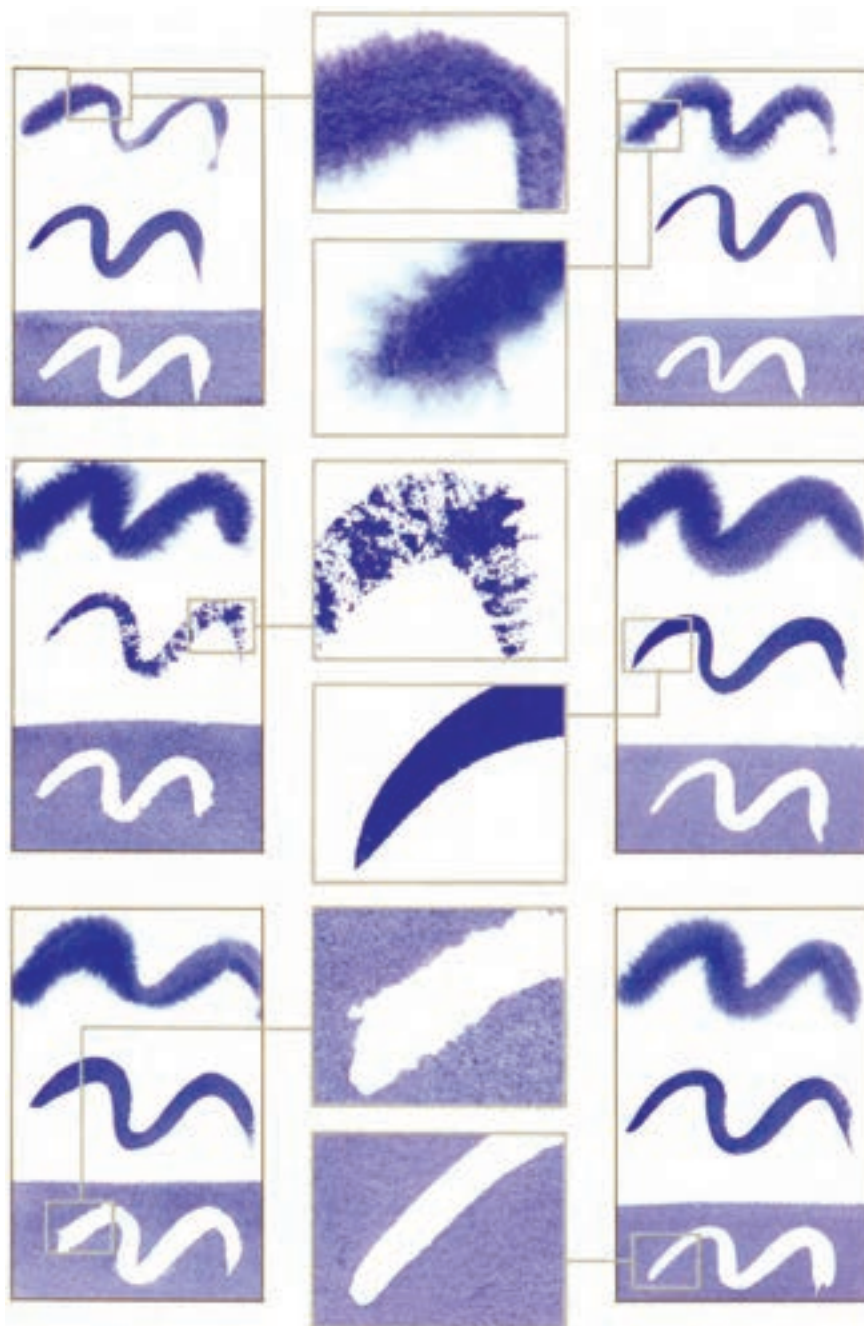
تصویر ۵۷- تصویرسازی به شیوه خیس درخیس با استفاده از آبرنگ، اثر سوفی فاتوس

در شیوه خیس در خیس، کنار هم قراردادن رنگ‌ها بسیار مهم است و زمانی که رنگ هنوز خیس است می‌توانید رنگ دیگری را در کنار آن قرار دهید. خواهید دید که رنگ‌ها به سرعت درهم دوده و ترکیب می‌شوند و براساس غلظت رنگ بافت‌های متفاوتی را به شما ارائه خواهد کرد. در این روش نیز گاه باید صبر کنید تا بخشی که به صورت خیس در خیس رنگ آمیزی شده است کاملاً خشک شود بعد رنگ آمیزی بخش دیگر را آغاز کنید. برای این کار، مجدداً بخش جدیدی را که می‌خواهیم رنگ کنیم با قلم‌مو خیس می‌کنیم و سپس همانند قبل رنگ آمیزی را شروع می‌کنیم. در این روش سرعت رنگ آمیزی و حرکت قلم‌مو باید بیشتر از شیوه لایه گذاری باشد، زیرا در کم‌ترین زمان رنگ‌ها در هم ترکیب خواهند شد و بافت مورد توجه شما در اثر نداشتن سرعت کافی به دست نخواهد آمد. گاه ممکن است بخواهید روی سطحی را که رنگ آمیزی کرده‌اید دوباره رنگ کنید. برای این منظور با قلم‌مو و آب، سطح رنگ شده را دوباره خیس کنید و رنگ آمیزی را آغاز کنید. توجه داشته باشید این کار را یک یا دو بار می‌توانید انجام دهید و دفعات استفاده بیشتر موجب پاک شدن رنگ زیرین و کدر شدن رنگ‌ها می‌گردد. هنرمندان چینی و ژاپنی با استفاده از این روش آثاری ارزنده به وجود آورده‌اند و با ضربات نهایی قلم‌مو اثر را تکمیل کرده‌اند (تصویر ۵۸).

تصویر ۵۸- مراحل رنگ آمیزی به شیوه خیس در خیس بر روی کاغذ خیس را با آبرنگ نشان می‌دهد، برای تیره تر کردن به همین روش می‌توانید پس از خشک شدن لایه اول دوباره سطح کاغذ را خیس کنید و رنگ آمیزی لایه بعدی را شروع کنید، اثر خوزه پارامون

هنرجویان را تشویق کنید تا با آبرنگ، انواع کاغذها و قلم‌موهای تخت و گرد (الیاف طبیعی و مصنوعی) را تجربه کنند تا بتوانند ابزار خود و شیوه فردی‌شان را برای کار تصویرسازی انتخاب نمایند (تصویر ۵۹).

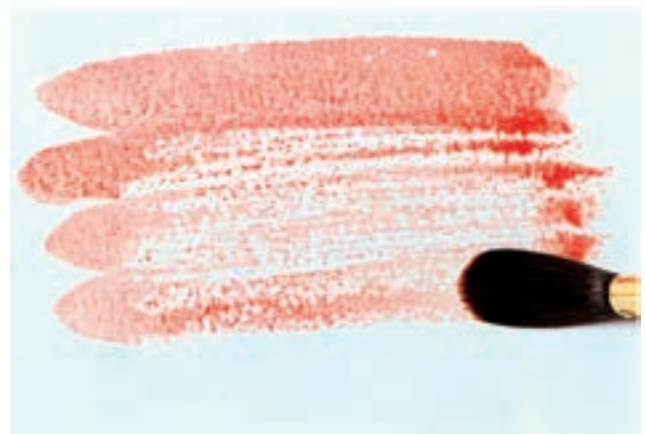

تصویر ۵۹- تمرین بر روی کاغذهای مختلف، چه به صورت خشک و خیس در خیس ضربه‌های قلم‌مو به شکل‌های مختلف، قلم‌موی خشک، نیمه‌خشک و خشک، می‌تواند مهارت شما را ارتقا دهد و شناخت شما را از ابزار بیشتر می‌کند.

در شیوه خیس در خیس می‌توانید از انواع بافت‌های ایجاد شده توسط نمک، شمع یا مداد شمعی، ماسه، چسب میس‌کیت، پارافین، اسفنج، دستمال کاغذی، قلم فلزی و سایر ابزارهای اثرگذار استفاده نمایید تا در تصویرسازی بنا بر ضرورت از بافت مناسب استفاده کنید (تصاویر ۶۰ تا ۶۴). توصیه می‌شود هنرآموزان محترم در کلاس نمونه‌های ساده‌ای را جهت آشنایی بیشتر هنرجویان جهت ایجاد بافت‌های جدید انجام دهند و از هنرجویان بخواهید با ابزار و مواد دیگر متناسب با آبرنگ کارهای جدیدی را تجربه کنند.

تصویر ۶۱- با استفاده از چسب میس کیت، شما می توانید بافت های متفاوتی به وجود آورید و پس از خشک شدن چسب با استفاده از آبرنگ کاغذ را رنگ کنید. این گونه بافت ها شما را در تصویر سازی بسیار کمک خواهد کرد.

تصویر ۶۰- با کشیدن شمع و یا مداد شمعی سفید بر سطح کاغذ و رنگ آمیزی آن توسط آبرنگ خواهید دید قسمت هایی که با شمع کشیده شده، به دلیل دفع آبرنگ توسط روغن شمعی، بافت های جالبی به وجود آورده است.

تصویر ۶۲- با استفاده از ابزار اثرگذار، مانند خودنویس، قلم راپیدوگراف، قلم مو، قلم فلزی و قلم نی بر روی کاغذ خیس، می توانید تصاویری به صورت محیطی با کیفیتی متفاوت به دست آورید.

تصویر ۶۳- اثر مواد و ابزار متفاوت و تأثیر آن را با استفاده از شیوه آبرنگ نشان می‌دهد. قلم موی خیس، پاستل روغنی یا شمع، چسب میس کیت، قلم نی و نمک هر کدام می‌توانند شما را در شیوه خیس درخیس کمک کنند تا به بافت و جلوه‌های بصری متفاوت دست یابید.

تصویر ۶۴- تصویرسازی به شیوه خیس درخیس، با استفاده از قلم فلزی و آبرنگ، اثر محسن حسن پور

یکی از روش‌هایی که در شیوه خیس در خیس می‌تواند برای تصویرسازی مناسب باشد استفاده از آبرنگ مایع یا جوهرهای رنگی مایع و پاک کننده (سفید کننده) است. شما با استفاده از این روش می‌توانید به بافت‌هایی همانند چاپ باتیک و به صورت نقش‌های منفی (سفید) در زمینه‌های رنگی دست یابید.